

Zpráva o šetření

ve věci zajištění vhodných opatření pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami

Dne 12. července 2015 se na mě obrátila paní A. jako zástupkyně svého syna Adama B. (nar. 2003). Adam má diagnostikováno ADHD¹, a jedná se tak o žáka se speciálními vzdělávacími potřebami.² Podnět stěžovatelky směřoval zejména proti některým postupům Základní školy X. (dále také „ZŠ X.“ či „škola“), kterou chlapec do konce školního roku 2013/2014 navštěvoval, a také vůči postupu Jihočeského inspektorátu České školní inspekce (dále také „Jihočeský inspektorát“ či „ČŠI“), jenž v návaznosti na podnět stěžovatelky na škole provedl inspekční činnost. Stěžovatelka uvedla, že škola odpovídajícím způsobem nezajistila vzdělání Adama vzhledem k jeho speciálním vzdělávacím potřebám, od počátku jeho docházky bylo zřejmé, že chce dosáhnout toho, aby syn školu opustil. Namísto, aby škola stěžovatelku informovala o možnostech řešení situace (vyhledání odborníků atp.), komunikace probíhala pouze na bázi neustálých stížností na chlapcovo chování ve škole. Pokud jde o postup ČŠI, stěžovatelka se domnívá, že inspektoři neanalyzovali správně celkovou situaci a vycházeli zejména z nepravdivých sdělení vedení ZŠ X.

Na základě zákona o veřejném ochránci práv³ působím k ochraně osob před jednáním (případně nečinností) správních úřadů, dále vykonávám působnost rovněž v oblasti práva na rovné zacházení a ochrany před diskriminací.⁴ Jelikož z podnětu stěžovatelky vyvstalo podezření na méně příznivé zacházení s jejím synem z důvodu jeho zdravotního postižení⁵ v oblasti vzdělávání,⁶ rozhodla jsem se jejich záležitost v rámci své právně vymezené působnosti prověřit a vyhodnotit.

V rámci svého prověřování jsem se zaměřila na zhodnocení otázky zajištění odpovídajících opatření ze strany školy vzhledem k Adamovým speciálním vzdělávacím potřebám a také na správnost postupu ČŠI při šetření stížnosti stěžovatelky.

Doplňuji, že stěžovatelka ve svém prvotním podnětu vedle již uvedeného namítala také liknavost správního odboru Městského úřadu Y. (dále také „MÚ“) v rámci přestupkového řízení, které stěžovatelka iniciovala a jež se týkalo incidentů Adama s jednou z vyučujících

1 ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder) se do češtiny překládá jako „porucha aktivity a pozornosti“ či hyperkinetická porucha“.

2 Ve smyslu § 16 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

3 Ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

4 Ustanovení § 1 odst. 5 ve spojení s § 21b zákona o veřejném ochránci práv.

5 ADH naplňuje definici zdravotního postižení dle § 5 odst. 6 zákona č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů, a dle článku 1 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, přijaté v New Yorku 13. prosince 2006, vyhlášené pod č. 10/2010 Sb. m. s.

6 Ve smyslu § 1 odst. 1 písm. i) ve spojení s § 2 odst. 3 a § 3 odst. 2 antidiskriminačního zákona.

ZŠ X. paní C.⁷ K postupu MÚ se již samostatně vyjádřil můj zástupce JUDr. Stanislav Křeček v rámci vyrozumění stěžovatelky pod sp. zn. 4668/2015/VOP,⁸ proto jej již v rámci této zprávy neřeším. Rovněž se ve zprávě nezaměřuji na zhodnocení postupů pedagogicko-psychologické poradny v obci Z. (také „PPP“),⁹ s nimiž stěžovatelka také zcela nesouhlasí.¹⁰ V rámci své výše vymezené působnosti totiž nejsem oprávněna odbornost postupů školských poradenských zařízení hodnotit.

A. Shrnutí závěrů

Domnívám se, že Česká školní inspekce se dostatečně nevypořádala s námitkami stěžovatelky v rámci výsledku šetření stížnosti a svá zjištění dostatečně nedoložila potřebnými podklady a neodůvodnila je. Tím jednala v rozporu se zásadou materiální pravdy ve smyslu správního řádu. Zároveň nepostupovala v souladu s principy přesvědčivosti a nestrannosti.

Pokud škola neprokáže, že vyvinula veškeré možné úsilí k zajištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka, včetně náležitého informování a spolupráce se zákonným zástupcem a komunikace s poradenskými zařízeními, může se dopustit nepřímé diskriminace zakázané antidiskriminačním zákonem.

B. Skutková zjištění

B.1 Vyjádření stěžovatelky

Stěžovatelčin syn Adam navštěvoval ZŠ X. od prvního do konce čtvrtého ročníku (do června 2014). Ze zpráv z vyšetření chlapce, které stěžovatelka ke svému podnětu doložila,¹¹ vyplývá, že Adam má syndrom ADHD projevující se poruchou v chování a učení, je emočně labilní, má dyslektické a dysortografické projevy a podprůměrný intelekt. V jedné ze zpráv se dokonce objevuje, že mentální výkony jsou na rozhraní lehké mentální retardace, psycholog však uvádí, že se o ni nejedná jednoznačně. Ze zpráv vyplývá doporučení individuálního přístupu ve škole, vyžadovat zvládnání jen nejzákladnějšího učiva, využívat pochval i za jen relativně dobrý výkon, respektovat zásady výchovy a výuky dětí se syndromem ADHD. Ve zprávě dětské psychiatricky dále zaznívá doporučení „zvážit pro chlapce asistenta do školy“.

⁷ Jednalo se o namítaná vulgární slovní vyjádření, která měla paní C. užít vůči Adamovi při hodinách výtvarné výchovy.

⁸ Konkrétně stěžovatelka namítala, že MÚ o přestupku nerozhodl a odpovědnost za přestupek zanikla v důsledku uplynutí prekluzivní lhůty. Můj zástupce dospěl k závěru, že vzhledem k tomu, že stěžovatelka podala návrh na projednání přestupku necelé dva měsíce před uplynutím dané prekluzivní lhůty, byla lhůta pro projednání přestupku příliš krátká pro to, aby o něm mohlo být pravomocně rozhodnuto. Tuto objektivní skutečnost nelze přičítat výlučně k tíži MÚ.

⁹ Pedagogicko-psychologická poradna Z., pracoviště: ZZ.

¹⁰ Stěžovatelka se domnívá, že psycholog PPP pan D. nesprávně posoudil stav jejího syna, pochybil, když nedoporučil asistenta pedagoga do třídy, v níž se chlapec vzdělával. Rovněž stěžovatelka uvádí, že ji pan D. nesprávně informoval v tom smyslu, že u dětí s poruchou ADHD ani asistenta pedagoga doporučovat nelze.

¹¹ Konkrétně se jedná o dvě zprávy klinické psycholožky paní E. ze dne 25. července 2011 a 20. října 2013, jednu zprávu dětské a dorostové psychiatricky MUDr. F. ze dne 22. ledna 2014 a dvě zprávy psychologa pedagogicko-psychologické poradny pana D. ze dne 10. ledna 2014 a ze dne 19. května 2015.

Stěžovatelka uvedla, že od začátku chlapcovy docházky se objevovaly problémy s chováním a učením (Adam měl problém s udržením pozornosti, upozorňoval na sebe vulgárními výrazy a výhrůžkami namířenými vůči spolužákům i vyučujícím atp.). Domnívá se, že namísto, aby škola přijala vhodná podpůrná opatření k začlenění Adama do výuky, od počátku se snažila spíše dosáhnout toho, aby chlapec školu opustil. Rovněž rodiče synových spolužáků stěžovatelce opakovaně (např. na třídních schůzkách) dávali najevo, že Adam na „běžnou“ základní školu nepatří. Stěžovatelce od školy chyběly praktické informace, jak problémy řešit, odborníky (psycholožku a psychiatricku) si stěžovatelka vyhledala z vlastní iniciativy, škola dle ní návštěvu odborných pracovišť sama nedoporučila. Stěžovatelka například dlouhodobě dle svých slov vůbec nevěděla, že na ZŠ X. působí výchovná poradkyně, s níž by mohla synovy potřeby probírat. Komunikace ze strany školy probíhala pouze na bázi neustálých stížností na Adamovo chování, namísto aby stěžovatelku například informovala o možnosti sestavení individuálního vzdělávacího plánu (dále také „IVP“), který by byl jistě pro syna vhodný. Na problematické chování Adama upozorňovala tehdejší ředitelka školy Mgr. F. (dále jen „ředitelka“)¹² rovněž sociální odbor Městského úřadu Y., kam pak stěžovatelka musela docházet záležitosti vysvětlovat. V době, kdy došlo k eskalaci synových výchovných problémů (zhruba půl roku ve školním roce 2013/2014), docházela na popud stěžovatelky a se souhlasem školy do výuky chlapcova babička (matka stěžovatelky). Její asistence u chlapce se dle stěžovatelky osvědčila a problémy byly minimální, přesto ji škola nadále telefonicky kontaktovala a stěžovala si na chlapcovo chování např. v době, kdy babička musela k lékaři či si odskočila na toaletu. S cílem uklidnit situaci stěžovatelka souhlasila s tím, aby pracovník pedagogicko-psychologické poradny, kam syn začal docházet, přišel do školy a vysvětlil situaci ostatním rodičům. Tamní psycholog měl ale k překvapení stěžovatelky na třídních schůzkách sdělit, že se jedná o přestupu Adama na praktickou školu, ačkoliv v té době ještě nebyla stěžovatelka k tomuto kroku vůbec rozhodnuta. Jelikož se ale situace na škole neměnila k lepšímu, nakonec s přestupem na praktickou školu¹³ souhlasila, Adam se zde vzdělává doposud.

Stěžovatelka se domnívá, že pokud by byl přístup ZŠ X. ke speciálním vzdělávacím potřebám jejího syna jiný, kdyby škola poskytla stěžovatelce potřebné informace, probrala s ní například možnost IVP či pokud by měl syn ve třídě k dispozici asistenta pedagoga,¹⁴ mohl by dokončit „běžnou“ základní školu.

B.2 Incident syna stěžovatelky s vyučující

Stěžovatelka rovněž ve svém podnětu zmiňovala, že Adam byl často vyprovokován nepříjemným chováním vyučující paní C., která mu měla hrubě nadávat. Vulgární výroky vůči Adamovi měla, zřejmě v reakci na jeho chování, užít při hodinách výtvarné výchovy na konci školního roku 2014. Věc stěžovatelka řešila v rámci přestupkového řízení,¹⁵

¹² Ředitelkou školy byla v době, kdy ji navštěvoval stěžovatelčin syn, Mgr. G. Momentálně jako ředitelka působí Mgr. H.

¹³ Základní škola Y.

¹⁴ Toho PPP nikdy nedoporučila. Stěžovatelka poukazuje na to, že ani škola se nikdy neangažovala při jednání s PPP v tom smyslu, že by možnost pedagogické asistence probrala, vyjádřila názor, že by byla v případě Adama vhodná.

¹⁵ K tomu také úvod této zprávy.

na jednání vyučující poukázala rovněž ve svém podnětu ČŠI. ČŠI se přitom k této otázce nevyjádřila.¹⁶

B.3 Vyjádření ředitelky školy

O vyjádření k věci jsem požádala¹⁷ také ředitelku. Reagovala stručným sdělením,¹⁸ v němž uvedla, že měl Adam od začátku školní docházky projevy chování neodpovídající jeho věku. Problémy řešila škola (ředitelka a třídní učitelka) opakovaně s matkou, která na jednání vřdycky dorazila.¹⁹ Ve 4. ročníku se Adamovo chování značně zhoršilo, používal vulgární výrazy vůči spolužákům i vyučujícím. Bez řady podpůrných opatření by třída nemohla fungovat. Jako taková opatření ředitelka uvedla maximální přítomnost vyučující ve třídě (včetně doby přestávek), pomoc s dohledem při výuce ze strany rodičů Adamových spolužáků.²⁰ Od 3. ročníku měl Adam jako třídního učitele muže s 25 lety praxe, který tak nahradil svou kolegyni. Ředitelka uvedla, že skutečnost, že učitel-muž bude pro Adama větší autoritou, vyplývala ze sdělení klinické psycholožky, kterou chlapec navštěvoval a s níž Adamovo chování řešila i škola. I ve školní družině Adam navštěvoval oddělení, které vedl vychovatel-muž. Některé předměty v Adamově třídě vyučovala výchovná poradkyně, aby mohla chlapcův vývoj posoudit a konzultovat s třídním učitelem. K problémům v chování se postupně přidaly i výukové potíže. Od roku 2014 byl Adam v péči PPP, stejně jako klinická psycholožka, ani PPP nedoporučila pedagogickou asistenci. Chlapcův prospěch se částečně zlepšil v době, kdy s ním do školy docházela na žádost chlapcovy matky babička. V době, kdy nebyla přítomna, se dle sdělení ředitelky škola soustředila na to, aby Adam neutekl ze školy, o přestávkách se na něj zaměřoval pedagog konající dohled nad žáky. Vždy poté, co Adam svým chováním ohrožoval bezpečnost spolužáků, obrátila se ředitelka na sociální odbor Městského úřadu Y.²¹

B.4 Stížnost stěžovatelky k ČŠI a její postup

Se stížností na některé postupy ZŠ X. se stěžovatelka obrátila dne 18. dubna 2015 na Jihočeský inspektorát České školní inspekce.

ČŠI v reakci na stěžovatelčin podnět provedla na škole inspekční činnost dne 21. května 2015. Stížnost rozdělila do tří bodů, jimž se také věnovala v rámci výsledku šetření stížnosti ze dne 1. června 2015.²² Nevyjádřila se přitom k otázce vulgárních výroků, které měla vůči Adamovi užít vyučující paní C., ačkoliv tuto věc stěžovatelka ve své stížnosti výslovně zmínila.

16 Blíže v částech B.4 a C.4 zprávy.

17 Dopisem vedoucího oddělení rovného zacházení Mgr. Petra Poláka ze dne 25. října 2016.

18 Dopis ředitelky ze dne 21. listopadu 2016.

19 Ředitelka nedokládá svá tvrzení z vyjádření žádnými zápisy o proběhlých jednáních či další související dokumentací.

20 Tito si přáli probrat situaci na třídní schůzce s vedením školy a svou pomoc sami třídní učitelce nabídli (tehdy byl Adam ve 2. ročníku).

21 Bez podrobnějšího popisu věci ředitelka pouze uvádí, že se tak stalo v roce 2011 a 2014.

22 Výsledek šetření stížnosti č. j. aaa je součástí spisové dokumentace k šetřené věci.

B.4.1 Nečinnost vedení školy vzhledem k Adamovým speciálním vzdělávacím potřebám

ČŠI uzavřela v tomto bodě stížnost jako nedůvodnou. Uvedla, že se u Adama jednalo o dlouhotrvající a stupňující se závažné problémy v chování,²³ které od počátku škola řešila a respektovala doporučení poradenských zařízení.

Stěžovatelka předala²⁴ škole tři zprávy z odborných pracovišť, dvě z nich byly od klinické psychologičky, kterou chlapec navštěvoval od roku 2011. Ve zprávách je doporučen individuální přístup, v té z roku 2013 se hovoří o nutnosti zvažovat v souvislosti s přechodem Adama na druhý stupeň školy přestup do školy praktické. ČŠI uvádí, že škola respektovala doporučení ke zvládnutí pouze základního učiva a potřebu častějšího procvičování učiva. Na základě toho bylo Adamovi zajištěno doučování a byl snížen počet žáků ve třídě. Adamovi také škola průběžně udělovala motivační pochvaly.

ČŠI odkazuje také na třetí ze zpráv z odborných pracovišť, a to na zprávu z PPP z ledna 2014, v níž je uvedeno, že škola již podniká nutné kroky ve spolupráci s odbornými pracovišti a matka souhlasí s případnou návštěvou pracovníka PPP ve výuce a s jeho další přímou spoluprací se ZŠ X. ČŠI dodává, že v žádné z odborných zpráv nezaznívá doporučení osobního asistenta či asistenta pedagoga, pokud by tedy o těchto podpůrných opatřeních ředitelka rozhodla, překročila by své kompetence. I proto, že z odborných zpráv neplynula možnost přítomnosti asistenta, ředitelka nejprve zvažovala legislativní možnosti, než umožnila přítomnost Adamovy babičky ve vyučování. Tento krok pak přispěl k podpoře žáka a klidnějšímu průběhu výuky.

ČŠI rovněž zmiňuje, že od počátku chlapcových problémů konzultovala možná řešení s třídními učiteli výchovná poradkyně působící na škole. Když byl Adam ve 4. ročníku, pověřila ji ředitelka výukou vlastivědy v jeho třídě, aby měla dostatek informací o aktuální situaci a mohla se synem stěžovatelky přímo pracovat.

B.4.2 Nevhodný postup školy při jednání se zákonným zástupcem

Rovněž v tomto bodě shledala ČŠI stížnost nedůvodnou. ČŠI uvádí, že z předložené dokumentace a vyjádření pedagogů vyplývá, že si škola uvědomovala složitost problému, již od 1. ročníku Adama spolupracovala s jeho matkou, doporučovala návštěvu odborníků či s nimi konzultovala nastalé situace. Z příložených zápisů z jednání (celkem 16)²⁵ plyne, že vzniklé problémy škola řešila průběžně, matku nejen informovala, ale hledala s ní možnosti řešení a doporučovala další postup. Kromě jednání doložených zápisů proběhla dle zjištění ČŠI řada dalších neformálních rozhovorů s matkou.

23 Přičemž shrnula, že toto vyplývá z vyjádření ředitelky, její zástupkyně, třídní učitelky Adama v 1. a 2. třídě a třídního učitele ve 3. a 4. třídě.

24 Dle záznamů v katalogovém listu.

25 Z dokumentace k šetření stížnosti, kterou mi ČŠI na mou žádost poskytla, vyplývá, že škola takto s matkou jednala a vytvořila z jednání zápisy obvykle v situacích, kdy Adam něco provedl. Jednalo se například o výhrůžky spolužákům (znásilněním, uřezáním končetin, popálením), nevhodné chování se sexuálním podtextem v hodinách (obnažování, předvádění soulože), osahávání ostatních spolužáků na intimních místech, fyzické napadání spolužáků, používání vulgárních výrazů (jak vůči spolužákům, tak vůči vyučujícím).

Ze záznamů z třídních schůzek vyplývá, že v dubnu 2012 vysvětlily ředitelka a třídní učitelka za přítomnosti stěžovatelky rodičům ostatních žáků situaci a stěžovatelka sama je informovala o návštěvách klinické psycholožky. Jako opatření, která měla vést k uklidnění situace ve třídě, zazněla informace o častějším dohledu nad žáky a přestěhování třídy blíže ke sborovně. Přítomní rodiče nabídli škole pomoc v podobě přítomnosti ve vyučování a zapojení se do různých aktivit (pletení pomlázek, pečení perníčků), dle třídní učitelky se akcí účastnila opakovaně i stěžovatelka. V dubnu se se souhlasem stěžovatelky zúčastnil chlapcovy výuky pan D. z PPP, následně opět se souhlasem stěžovatelky vysvětloval situaci a zodpovídal dotazy rodičů na třídní schůzce. V rozporu jsou tvrzení stěžovatelky a školy, pokud jde o informaci ohledně Adamova přestupu na praktickou školu, kdy stěžovatelka tvrdí, že pan D. o tomto na třídních schůzkách hovořil, škola to vylučuje.

B.4.3 Nezajištění dohledu nad žáky²⁶

Mělo se jednat o situaci, kdy mladší dcera stěžovatelky zůstala po celou hodinu ve škole bez dozoru vyučujícího. ČŠI vyhodnotila tento bod stížnosti jako neprokazatelný. Zjistila, že v daný den byl zajištěn dohled nad žáky za nepřítomnou vyučující dle rozpisu zastupování. Na začátku hodiny, na kterou stěžovatelka poukázala, se zastupujícím vyučujícím udělalo nevolno a nepřišel po zvonění do třídy. Dle školy po asi deseti minutách žáci nepřítomnost vyučujícího nahlásili a zástupkyně ředitelky dohled zajistila. Následně vedení školy probralo záležitost s vyučujícím, který se do třídy prvotně nedostavil. Tvrzení stěžovatelky a školy se zde tak rozcházejí.

B.4.4 Nesouhlas stěžovatelky s výsledky šetření stížnosti

Jelikož stěžovatelka nebyla s postupem Jihočeského inspektorátu České školní inspekce a jeho závěry spokojena (domnívala se, že inspektoři neanalyzovali komplexně celou situaci a vycházeli zejména z nepravdivých sdělení školy), obrátila se následně na Ústředí České školní inspekce („Ústředí“) s „žádostí o přezkoumání výsledku šetření“ Jihočeského inspektorátu. Ve své žádosti krom shrnutí problému na škole uváděla i konkrétní výtky k postupu a závěrům provedené inspekční činnosti. Ústředí reagovalo dopisem,²⁷ v němž uvedlo, že situaci posoudilo a že dle něj jsou závěry inspekčního týmu podložené, vycházejí z komplexního posouzení celé věci, zohledňují dostupná vyjádření odborníků i časovou souslednost jednotlivých kroků. Ústředí neshledalo důvod pro zpochybnění či změnu závěrů uvedených ve výsledku šetření ze dne 1. června 2015.

²⁶ Krom oblastí, které stěžovatelka zmiňovala v zasláném podnětu Kanceláři, si u ČŠI stěžovala také na to, že dne 17. dubna 2015 zůstala její mladší dcera, navštěvující v té době první třídu na ZŠ X., pro nepřítomnost třídní učitelky celou hodinu s ostatními spolužáky bez dozoru, nebyl za ni zajištěn zástup. Když ve sborovně hledaly děti někoho, komu by věc mohly ohlásit, nikdo tam nebyl. Stěžovatelka se dle svých slov po dřívějších zkušenostech obávala takovéto problémy se školou řešit.

²⁷ Dopis ředitelky odboru kanceláře úřadu Mgr. Marie Pickové ze dne 26. června 2015.

C. Právní hodnocení

C.1 Diskriminace a rovný přístup ke vzdělávání

Antidiskriminační zákon obsahuje úpravu přímé diskriminace, kterou můžeme rozumět jednání včetně opomenutí, kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě než s jinou osobou ve srovnatelné situaci. Zároveň musí k takovému jednání docházet ze zákonem vymezených, tzv. zakázaných, důvodů a ve vymezených oblastech. Jedním z důvodů je i zdravotní postižení, oblastí mimo jiné vzdělávání.²⁸ Krom přímé diskriminace upravuje antidiskriminační zákon i diskriminaci nepřímou. Jedná se o jednání či opomenutí, kdy na základě zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo praxe je z některého z tzv. zakázaných důvodů osoba znevýhodněna oproti ostatním, ledaže by takové kritérium či praxe bylo objektivně odůvodněno legitimním cílem a prostředky k jeho dosažení byly přiměřené a nezbytné.²⁹

Ve vztahu k osobám se zdravotním postižením³⁰ pak antidiskriminační zákon stanoví zvláštní povinnosti. Diskriminaci tak může³¹ představovat také odmítnutí či opomenutí přijmout přiměřená opatření pro to, aby mohla osoba s postižením využít služeb určených veřejnosti. Takovou službou je i vzdělávání.³² Pokud subjekt, který je k nim povinen (může jím být i škola), aktivní kroky v podobě přiměřených opatření neučiní, dopouští se nepřímé diskriminace.³³ Povinnosti přijmout přiměřená opatření se lze zprostit pouze tehdy, pokud by pro povinný subjekt představovala nepřiměřené zatížení.³⁴

Dle školského zákona má být vzdělávání založeno na zásadách rovného přístupu každého bez jakékoli diskriminace z důvodu mimo jiné zdravotního stavu,³⁵ zohledňovány mají být vzdělávací potřeby jednotlivce.³⁶ Děti se speciálními vzdělávacími potřebami³⁷ mají právo na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a možnostem, na vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní, a na poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení.³⁸

28 Ustanovení § 2 odst. 3 ve spojení s § 1 odst. 1 písm. i) antidiskriminačního zákona.

29 Ustanovení § 3 odst. 1 antidiskriminačního zákona.

30 Tím se dle § 5 odst. 6 antidiskriminačního zákona rozumí tělesné, smyslové, mentální, duševní nebo jiné postižení, které brání nebo může bránit osobám v jejich právu na rovné zacházení v zákonem vymezených oblastech; přitom se musí jednat o dlouhodobé postižení, které trvá či má dle poznatků lékařské vědy trvat alespoň jeden rok.

31 Dle § 3 odst. 2 antidiskriminačního zákona.

32 Dle § 2 odst. 3 školského zákona.

33 Zakázané § 3 odst. 2 antidiskriminačního zákona.

34 Ustanovení § 3 odst. 2 antidiskriminačního zákona.

35 Ve smyslu § 2 odst. 1 písm. a) školského zákona.

36 Ustanovení § 2 odst. 1 písm. b) školského zákona.

37 Ve smyslu § 16 odst. 1 školského zákona, ve znění účinném do 31. srpna 2016, jsou takovými dětmi mimo jiné osoby se zdravotním postižením.

38 Ustanovení § 16 odst. 6 školského zákona, ve znění účinném do 31. srpna 2016.

Jedním z podpůrných opatření (které můžeme chápat zároveň jako přiměřené opatření ve smyslu antidiskriminačního zákona) pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami je asistent pedagoga, o jehož působení ve třídě může rozhodnout ředitel školy. Nezbytné je vyjádření školského poradenského zařízení.³⁹ Jako přiměřené opatření můžeme chápat rovněž individuální vzdělávací plán, který ředitel školy může povolit na žádost zákonného zástupce žáka a s písemným doporučením školského poradenského zařízení.⁴⁰

C.2 Postup školy

Pokud škola neprokáže, že vyvinula veškeré možné úsilí k zajištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka, včetně náležitého informování a spolupráce se zákonným zástupcem a komunikace s poradenskými zařízeními, může se dopustit nepřímé diskriminace zakázané antidiskriminačním zákonem.

Ačkoliv některé okolnosti zůstávají nevyjasněné (například otázka, která odborná pracoviště vyhledala stěžovatelka sama a na která ji odkázala škola⁴¹) a od ředitelky školy jsem obdržela pouze poměrně stručné vyjádření bez dalších podkladů k věci, domnívám se na základě shromážděných podkladů, že škola neučinila vše, co měla a mohla pro to, aby zajistila Adamovy speciální vzdělávací potřeby.

Ředitelce zřejmě nelze vyčítat, že nerozhodla o zřízení funkce asistenta pedagoga ve třídě stěžovatelčina syna. V tomto bodu souhlasím s ČŠI, že vzhledem k neexistenci kladného vyjádření školského poradenského zařízení⁴² by ředitelka překročila své kompetence. Obdobně individuální vzdělávací plán, jak bylo zmíněno již výše, lze povolit pouze s doporučením školského poradenského zařízení a na žádost zákonného zástupce žáka, které v posuzovaném případě chyběly.

Domnívám se, že ředitelka ale nedostála svým povinností, pokud jde o poskytování poradenské pomoci školy dětem se speciálními vzdělávacími potřebami (a jejich zákonným zástupcům). Pokud by takto například prokazatelně informovala stěžovatelku o možnosti IVP na škole,⁴³ mohla si stěžovatelka o něj požádat a zajistit doporučení příslušného poradenského zařízení. Obdobně z prověřování vyplývá, že stěžovatelka nebyla seznámena s činností výchovné poradkyně, která měla působit v Adamově třídě za účelem monitorování situace a jednat o jeho problémech s vyučujícími. Tím spíše by měla matka chlapce o zapojení výchovné poradkyně do řešení věci obdržet informace, mít možnost přímo s ní průběžně její aktivity ve vztahu k Adamovi a konkrétní výsledky jejího zapojení konzultovat.

39 Ustanovení § 16 odst. 9 školského zákona, ve znění účinném do 31. srpna 2016, ve spojení s § 1 odst. 3 vyhlášky č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných (s účinností od 1. září 2016 nahrazena vyhláškou č. 27/2016 Sb.).

40 Dle § 18 školského zákona, ve znění účinném do 31. srpna 2016.

41 Blíže v části C.4 této zprávy.

42 Tím se rozumí pedagogicko-psychologická poradna a speciálně pedagogické centrum.

43 Doporučení individuálního přístupu vyplývá ze zpráv odborných pracovišť.

Z podkladů shromážděných v rámci inspekční činnosti ČŠI⁴⁴ je zřejmé, že v průběhu Adamovy docházky proběhla mezi školou a rodinou (respektive matkou) chlapce celá řada jednání. Ze zápisů z nich ale tato jednání byla spíše než komunikací nad speciálními vzdělávacími potřebami Adama řešením jeho výchovných problémů, různých incidentů, které měl způsobit. Nechci tím v žádném případě říci, že ředitelka a ostatní zaměstnanci neměli na výchovné problémy chlapce reagovat, ze shromážděných podkladů mám ale za to, že při řešení toho, aby Adam „neutekl ze školy“ a neublížil spolužákům, ustoupila poněkud do pozadí potřeba řešení opatření ve výuce jako takové (tedy odpovídajících úprav metod či forem výuky tak, aby se Adamovi do ní podařilo začlenit a vzdělával se ve vztahu ke svým potřebám a možnostem odpovídajícím způsobem).

Ačkoliv ČŠI ve svých závěrech z inspekční činnosti hovoří o spolupráci a konzultacích školy s odbornými pracovišti, doložená komunikace se opět týká zejména problematiky zajištění bezpečnosti vzhledem k Adamovým projevům, ale nikoliv již otázky nějakých konkrétních opatření ve výuce ve vztahu k chlapci.⁴⁵ Není například zřejmé, z jakého důvodu, když jak škola sama uvádí, problémy s chlapcem byly od počátku jeho docházky, kontakt s pedagogicko-psychologickou poradnou⁴⁶ nastal až v roce 2014. Škola měla a mohla být sama v jednání aktivnější, například se již v nižších chlapcových ročnících pobavit s PPP o možnosti zřízení funkce asistenta pedagoga a nikoliv čekat pasivně na jeho doporučení. Rovněž pokud jde o přítomnost babičky ve výuce, která se ukázala i dle zjištění ČŠI jako řešení, jež pomohlo uklidnit situaci, se jednalo o opatření vzešlé z iniciativy stěžovatelky. Podobně je třeba zmínit, že i přítomnost rodičů vzešla z jejich iniciativy, nedá se tedy zřejmě hovořit o nějakém aktivním opatření ze strany školy jako takové.⁴⁷

Ačkoliv, jak zmiňuji již výše, jsem od školy neobdržela zřejmě všechny dostupné podklady k věci, ze shromážděných materiálů mám za to, že škola nebyla při zajišťování Adamových speciálních vzdělávacích potřeb dostatečně aktivní, nezdá se, že by v průběhu jeho docházky dostatečně informovala stěžovatelku a spolupracovala s odbornými pracovišti.

C.3 Incident syna stěžovatelky s vyučující

Stěžovatelka ve svém podnětu upozorňovala mimo jiné na incident svého syna s vyučující výtvarné výchovy paní C. Vyučující mu měla v hodinách vulgárně nadávat před ostatními spolužáky.

44 Blíže v částech B.4 a C.4.

45 Z mně dostupných podkladů (respektive z dokumentace ČŠI) vyplývá, pokud jde o kontakt školy s odbornými pracovišti, že třídní učitelka Adama měla dle svých slov dvakrát kontaktovat chlapcovu psycholožku a žádat ji o radu postupu, který by vedl k zajištění bezpečnosti žáků ve třídě. S psycholožkou měla dle svých sdělení asi dvakrát aktuální problémy v chování telefonicky probírat také ředitelka. Průběh těchto konzultací a konkrétní výstupy z nich shromážděná dokumentace neobsahuje. Opět z obavy o bezpečnost žáků požádal v lednu 2014 (což je tentokrát podloženo dopisem) třídní učitel o pomoc PPP. Rovněž s poukazem na potřebu zajištění bezpečnosti ostatních dětí se ředitelka dvakrát dopisem obracela na sociální odbor Městského úřadu Y. (jaké konkrétní kroky sociální odbor podnikl a jak věc hodnotil, mi není známo, ředitelka pouze uvedla, že od školy si nevyžádal žádné další zprávy).

46 Která vedle speciálně pedagogického centra může, na rozdíl například od psychologů či psychiatrů působících v soukromých ordinacích, vydat doporučení.

47 Nadto dle sdělení stěžovatelky se rodiče výuky účastnili zejména kvůli dohledu nad tím, zda mají jejich potomci na vyučování klid.

Pokud by se událost skutečně odehrála tak, jak stěžovatelka popisuje, jednalo by se bezpochyby o neakceptovatelné jednání ze strany pedagogického pracovníka. Možnou obranou by bylo podání žaloby na ochranu osobnosti dle občanského zákoníku.⁴⁸

Stěžovatelka věc řešila v rámci přestupkového řízení, které bylo zastaveno kvůli zániku odpovědnosti za přestupek.⁴⁹ Z dokumentace k přestupkovému řízení, kterou mi stěžovatelka poskytla, vyplývá, že vyučující popírala, že by dané výroky někdy vyřkla, nepanovala shoda ani v tom, kdy přesně mělo k události dojít (zřejmě se měla odehrát někdy na konci školního roku 2013/2014). ČŠI se k problému nevyjádřila. Vzhledem k daným okolnostem, a zejména velkému časovému odstupu od události, který by zřejmě bránil získání relevantních podkladů (svědectví) o tom, jak se celá záležitost skutečně odehrála, stěžovatelce nedoporučuji, aby jako zástupkyně svého syna věc řešila u soudu v rámci osobnostní žaloby.

C.4 Postup ČŠI

Domnívám se, že Česká školní inspekce se dostatečně nevypořádala s námitkami stěžovatelky v rámci výsledku šetření stížnosti a svá zjištění dostatečně nedoložila potřebnými podklady a neodůvodnila je. Tím jednala v rozporu se zásadou materiální pravdy ve smyslu správního řádu. Zároveň nepostupovala v souladu s principy přesvědčivosti a nestrannosti.

Česká školní inspekce vykonává ve školách a školských zařízeních kontrolu dodržování právních předpisů, které se vztahují k poskytování vzdělávání a školských služeb.⁵⁰ Pro hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání je pak základním kritériem účinnost podpory rozvoje osobnosti dítěte a dosahování cílů vzdělávání ze strany škol a školských zařízení.⁵¹ ČŠI má jako správní orgán podle správního řádu⁵² při své činnosti postupovat tak, aby zjistila stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti (tzv. zásada materiální pravdy). S tím souvisí také principy přesvědčivosti a nestrannosti,⁵³ dle kterých by měl být správní orgán schopen přehledným a srozumitelným způsobem odůvodňovat svá rozhodnutí, podávat osobám přiměřené informace o zjištěných skutečnostech, a pokud se rozhodne nepřihlížet k vyjádření či požadavku některé osoby, vždy takový postup odůvodní.

Ze shromážděných podkladů se nedomnívám, že by ČŠI při inspekční činnosti na ZŠ X. svým právně vymezeným povinnostem zcela dostála.

48 Ve smyslu § 81 a § 82 ve spojení s § 2956 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

49 Blíže také ve spisu sp. zn. 4668/2015/VOP, kde jsem se vyjadřovala k postupu správního odboru Městského úřadu Y. v dané věci.

50 Ustanovení § 174 odst. 2 písm. d) školského zákona.

51 Ustanovení § 174 odst. 7 školského zákona, ve znění účinném v době konání inspekční činnosti na škole (v aktuálně účinném znění se jedná o § 174 odst. 8).

52 Ustanovení § 3 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

53 Princip přesvědčivosti a nestrannosti patří mezi deset hlavních principů dobré správy, o jejichž dodržování veřejný ochránce práv dlouhodobě usiluje. Blíže k tomu <http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/principy-dobre-spravy/>.

ČŠI ve výsledku šetření uvádí, že je patrné, že škola si byla problémů Adama vědoma, řešila je a respektovala závěry odborníků. Odvolává se přitom na vyjádření pracovníků školy a některé dokumenty k věci. Po prostudování podkladů souvisejících se stížností tento závěr zcela nesdílím.

Je sice zřejmé,⁵⁴ že v průběhu chlapcovy docházky na ZŠ X. proběhla řada jednání mezi pracovníky školy a matkou Adama, musím zde ale souhlasit se stěžovatelkou v tom, že ze zápisů z jednání se spíše jeví, že šlo o situace, kdy škola matku k jednání vyzvala, aby poukázala na nějaký incident, který Adam způsobil, či nějaký problém v jeho chování, který mohl být nebezpečným pro jeho spolužáky. Je samozřejmě správně, pokud se ředitel školy snaží zajišťovat bezpečnost žáků, jedná se ostatně o jeho povinnost vyplývající ze školských předpisů.⁵⁵ Spolupráce školy a rodiny ohledně zajišťování speciálních vzdělávacích potřeb dítěte by ale dle mého mínění měla probíhat zejména preventivně, týkat se přijímání odpovídajících konkrétních opatření a postupů, které by pomohly začlenění dítěte do výuky, zdárnému průběhu vzdělávacího procesu jako takového, a ne se zaměřit pouze na „výchovnou“ stránku věci a zajištění bezpečnosti ve škole. Záписy z jednání sice obsahují zmínky o návštěvách příslušných odborných pracovišť,⁵⁶ kde měl Adam podstoupit vyšetření, z podkladů již ale není zřejmé, že by ČŠI zkoumala, zda a jakým konkrétním způsobem se jejich závěry promítly ve výuce, zda skutečně škola přijímala konkrétní preventivní opatření k zajištění speciálních vzdělávacích potřeb Adama.⁵⁷ Pokud ČŠI poukázala na vyjádření školy o zajištění doučování Adama či snížení počtu žáků ve třídě, bylo by třeba, aby tato zjištění byla dokumentací k inspekční činnosti dostatečně podložena (například záznamy o četnosti a obsahu doučování či srovnáním počtu žáků ve třídách atp.). Z poskytnuté dokumentace soudím, že ČŠI v této otázce vycházela pouze z vyjádření pracovníků školy, což nepovažuji, vzhledem k tomu, že právě škola byla tím, jehož potenciální pochybení se zkoumalo, za dostačující.⁵⁸ Obdobně nelze dle mého mínění uzavřít, že škola respektovala doporučení odborníků prostým odkazem na katalogový list žáka, dle něhož Adam obdržel několik motivačních pochval. Aby bylo možné říci, že takové opatření bylo přijato k zajištění speciálních vzdělávacích potřeb syna stěžovatelky, bylo by třeba řešit, zda se skutečně jednalo o záležitost nějakým způsobem specifickou, určenou

54 Z dostupných záznamů o jednáních.

55 Blíže například § 29 školského zákona.

56 Přičemž není vždy zcela zřejmé, zda doporučení v podobě vyšetření u klinické psycholožky, psychiatricky vzešla na jednání z iniciativy školy či šlo o informaci o již dříve naplánované návštěvě od stěžovatelky. Ta ve svém podnětu uvádí, že odborná pracoviště vyhledávala ze své vlastní iniciativy. Pokud vycházím z podkladů od ČŠI (zejména z vyjádření pracovníků školy), vyplývalo by z nich, že stěžovatelka sama vyhledala klinickou psycholožku, doporučení k návštěvě psychiatricky a pedagogicko-psychologické poradny měla obdržet ve škole.

57 Například třídní učitelka Adama v 1. a 2. ročníku ve svém vyjádření, které poskytla v rámci inspekční činnosti ČŠI, sice uvádí, že respektovala při výuce závěry klinické psycholožky, dále už se ale nedozvídáme, jakým konkrétním způsobem toto probíhalo, zda toto ČŠI nějak zjišťovala atp.

58 Stěžovatelka ve svém podnětu k „přezkoumání výsledku šetření“ podaném Ústředí ČŠI kupříkladu uvedla, že doučování pořádaného školou (poskytovat ho měli žáci vyšších ročníků) se syn zúčastnil třikrát a poté zaniklo, následně si stěžovatelka zajistila doučování sama mimo školu. Ke snížení žáků v synově třídě dle stěžovatelky mohlo dojít jedině přirozeným způsobem (odstěhování žáka), nedošlo k němu v souvislosti s ulehčením práce učitelů, počet žáků v paralelních třídách byl vyrovnán.

speciálně pro Adama.⁵⁹ Jestliže je jako další opatření pro Adama uváděno působení výchovné poradkyně, z dokumentace opět nevyplývá, jaká konkrétní opatření ve vztahu k Adamovým potřebám toto působení přineslo.

Co se týče otázky namítaného nezajištění dohledu nad žáky, tak ačkoliv se věc netýkala syna stěžovatelky, dovolím si poznamenat, že dle mého názoru bylo namístě, pokud se ukázala být v rozporu sdělení školy a stěžovatelky, dotázat se například na průběh události přítomných spolužáků stěžovatelčiny dcery. Takový postup by jistě mohl napomoci zjištění stavu. ČŠI také ve výsledku šetření stížnosti vůbec nereagovala na námitku stěžovatelky ohledně nevhodného jednání Adamovy vyučující výtvarné výchovy paní C.

Zároveň mi není zřejmé, proč Ústředí, když u něj stěžovatelka požádala o „přezkoumání výsledků šetření“ Jihočeského inspektorátu, nezjednálo nápravu a naopak uvedlo, že v postupu neshledává pochybení. Z podkladů, které jsem k inspekční činnosti měla od ČŠI k dispozici, dle mého mínění rozhodně jasně nevyplývá, že by závěry inspekčního týmu byly podloženy a vycházely z komplexního posouzení celé věci, jak Ústředí uvedlo ve vyznění stěžovatelce.⁶⁰

Na základě výše uvedeného se domnívám, že ČŠI pochybila.

D. Informace o dalším postupu

Závěrem bych chtěla říci, že jsem si vědoma obtížnosti vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Vzdělávání těchto žáků tak, aby skutečně odpovídalo jejich potřebám, vyžaduje velkou dávku trpělivosti, úsilí a je velkou výzvou pro všechny zúčastněné. Konkrétně v řešeném případě Adama je patrné, jak byla celá situace složitá. Chápu, že pro ředitelku školy a další zaměstnance nebylo snadné pečovat o potřeby Adama a zároveň zajišťovat odpovídající vzdělávací prostředí pro ostatní žáky školy. Jsem ale přesvědčena, že důsledná spolupráce mezi školou, rodinou chlapce a příslušnými odbornými pracovišti již od počátků chlapcových problémů, vstřícná komunikace nad možnými řešeními se snahou nejen poukazovat na nastalé problémy, ale také předcházet dalším do budoucna, mohla celé situaci jediné prospět. Bohužel se ze shromážděných podkladů domnívám, že toto se v řešeném případě úplně nepodařilo a ve svém důsledku mohla absence uvedených potřebných postupů vést k tomu, že Adam odešel z „běžného“ základního vzdělávání do praktické školy, ačkoliv se nejedná o žáka s diagnostikovanou mentální retardací.⁶¹ Na druhou stranu oceňuji momentální vstřícný přístup školy, o kterém mě stěžovatelka informovala v průběhu mého šetření.⁶²

59 Stěžovatelka se zde například domnívá, že pochvaly byly udělovány plošně všem žákům na škole, nešlo o nic výjimečného.

60 V dopisu ředitelky odboru kanceláře úřadu Mgr. Marie Pickové ze dne 26. června 2015.

61 Respektive ve zprávě psychologa pana D. z PPP ze dne 19. května 2015 se uvádí, že mentální výkony jsou na rozhraní lehké mentální retardace, psycholog však uzavírá, že se o ni nejedná jednoznačně.

62 Stěžovatelka má dlouhodobé zdravotní problémy, kvůli nimž nemůže příliš často do školy, kde se momentálně vzdělávají dvě její mladší dcery, docházet. Vedení školy situaci chápe a se stěžovatelkou hledá individuální cesty, pokud je třeba řešit některé otázky v souvislosti se vzděláváním stěžovatelčiny dcer.

ČŠI⁶³ mě v průběhu prověřování věci informovala o provedení další inspekční činnosti na škole⁶⁴ a ujistila mě, že bude i nadále sledovat, zda došlo ke zlepšení její činnosti. Vzhledem k uvedenému, a zejména s ohledem na to, že Adam se již na škole nevzdělává a od inspekční činnosti na podnět stěžovatelky uplynula poměrně dlouhá doba, jsem se rozhodla **své šetření ve smyslu § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv touto zprávou uzavřít**. Zároveň doporučuji, aby se při dalších inspekčních činnostech, které na škole vykoná, ČŠI skutečně důsledně věnovala otázkám, které se ukázaly problematické v šetřeném případě.

Tuto zprávu zasílám ústřednímu školnímu inspektorovi České školní inspekce Mgr. Tomáši Zatloukalovi i současné ředitelce školy. O svých zjištěních a závěrech informuji rovněž stěžovatelku. Je na ní, zda se rozhodne jako zákonný zástupce svého syna využít možnosti uplatnit jeho práva u soudu prostřednictvím antidiskriminační žaloby.⁶⁵

Brno 20. prosince 2017

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv

63 Respektive náměstek ústředního školního inspektora ČŠI PhDr. Ondřej Andrys, MAE.

64 Tato proběhla ve dnech 9. až 11. února 2016. ČŠI mi zaslala protokol o kontrole č. j. bbb a inspekční zprávu č. j. ccc. Ačkoliv ČŠI vytkla škole některé nedostatky, v řadě věcí ji pochválila. Například uvedla, že vzdělávání zajišťuje tým kvalifikovaných pedagogických pracovníků, vedení školy odstranilo rezervy v kontrole výchovně-vzdělávacího procesu zjištěné při předchozí inspekční činnosti. Výchovná poradkyně spolupracuje se všemi pedagogy, v případě potřeby svolává jednání za účasti ředitelky či její zástupkyně, zákonných zástupců žáka, třídního učitele, případně dalších pedagogických pracovníků či jiných odborníků, z jednání jsou pořizovány záznamy, z nichž jsou zřejmá konkrétní opatření k řešení problémů. **Škola identifikuje individuální potřeby žáků, spolupracuje s odbornými pracovišti, popřípadě předává kontakty zákonným zástupcům.**

65 Ve smyslu § 10 antidiskriminačního zákona.